

Lauku atbalsta dienesta (LAD) aplēses liecina, ka tikai 15,8% no apsekotajiem 2 298 796 hektāriem lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir apstrādātas, bet liela daļa no tās aizaugusi ar krūmiem.

MONIKA SPROĢE

Kas vienam posts un nelaime, citam iespēja. Tā līgatnietis Mareks Grahoļskis pirms četriem gadiem, dibinot "Abrus Ik", aizaugušajās platībās saskatīja iespēju ražot šķeldu.

"Mēs sākām no nulles. Pa šo laiku esam iegādājušies divus koku izvešanas traktoros, šķeldošanas tehniku, trīs kravas automašīnas. Eiropas līdzfinansējuma mums nav, toties ir laba sadarbība ar "Swedbank". Viņi noticeja, ka mēs spēsim, un mēs darām, ko varam," saka uzņēmējs.

Ja vēl nesen valdīja uzskats, ka mežsaimniecība ir biznesa un labas peļņas ādere, tad tagad lietas esot krietni pamainījušās, šķeldas ražošanai nepieciešamās investīcijas, lai arī mazākas nekā mežizstrādē, tomēr ir pietiekami augstas. M. Grahoļskis uzsvēr vēl dažus faktorus: "Ir mainījies eksports, kokmateriālu cenas ir krietni kritušās, līdz ar to mežizstrādes peļņa ir tuvu nullei. Taču apstāties arī nedrīkst."

Uzņēmuma īpašnieks stāsta, ka lielākie pakalpojuma ņēmēji esot zemnieku saimniecības, privātpersonas un pašvaldības, kas vēlas sakopt ceļmalas. Šķelda pieprasīta apkures vajadzībām, taču pieprasījumam esot sezonāls raksturs: "Apkures sezonā šķeldas pieprasījums ir liels, bet vasarā niecīgs. Līdz ar to vasarā jāveido uzkrājumi, lai ziemā būtu, ko realizēt. Mēs strādājam visu cauru gadu. Darba pietiek, jo pakalpojumu sniedzam bez maksas. Par samaksu paturam kokus un krūmus, no kā saražojam šķeldu, bet saimniekam atstājam sakoptus laukus, notīrītās ceļmalas un iztīrītus

■KĀRTĒJĀ KRAVA. Ar krūmiem nevajag cīnīties, tie jāpārvērš šķeldā, tad naudā, tā domā Mareks Grahoļskis.

Foto: MONIKA SPROĢE

Krūmi pārtop naudā

grāvjus. Manai komandai darba netrūkst."

Rezervēti pret krūmu šķeldu daudzumiem liek izturēties plaši izplatītais viedoklis, ka tā esot mazāk kvalitatīva par meža šķeldu. Pret to gan uzreiz var iebilst, jo tieši meža šķelda, sevišķi no celmiem ražotā, satur daudz vairāk smilšu, kas, karstumā kūstot, veido stiklu un bojā kurtuvi. Krūmiem smiltis uzkrājoties vienīgi lapās. Tomēr vairāk par visu tas nav šķeldas, bet gan tehnoloģijas jautājums. Ja siltuma vai enerģijas ražotāji orientējas uz šķeldu, tad viņiem jāiegādājas arī attiecīgas iekārtas, kas pieejamas tirgū. Tad nekādas smiltis tos neapdraudēs. Savukārt šķeldas kvalitāti nosakot tās ražotāju pieredze un zināšanas.

"Abrus IK" saražoto šķeldu realizē Rīgā un piegādā pašvaldību katlumājām. "Tāpat sadarbība

ar uzņēmumiem, kas nodarbojas ar eksportu. Gadu gaitā redzam, ka Vidzemē sakopto platību ir arvien vairāk, tāpēc pievēršamies šķeldas ražošanai arī no mežizstrādes atlikumiem," saka M. Grahoļskis, piebilstot, ka šajā darbā ir dažādi izaicinājumi, gan tīri tehniski, gan nozarei kopumā.

Līgatnietim šķiet, ka jaunie Ministru kabineta noteikumi mežizstrādē strādājošos nedaudz apdala. "No šī gada iekšzēmē realizētai šķeldai ir ieviests reversais pievienotās vērtības nodokļa (PVN) režīms. Nodokli valsts budžetā maksā tikai gala patērētājs. Protī, pēc vispārīgā principa pircējs pārdevējam samaksā gan preces cenu, gan nodokli, kurš tam būtu jāieskaita valsts budžetā. Reversajā sistēmā pircējs pārdevējam samaksā tikai noteikto cenu, bet nodokli bez starpniekiem pats ieskaita valsts budžetā. Mūsu

nozāres produktiem PVN vairāk netiek atdots, taču mēs pārkam degvielu, auto rezerves daļas un tajā brīdī nodokli maksājam, tas nozīmē, ka tērējam savus līdzekļus, vēlreiz maksājot PVN. Šī sistēma domāta, lai izskaustu krāpniecību, bet, kas ir shēmotājs, tāpat sashēmos. Cilvēks pēc savas būtības meklē vietu, kur ir izdevīgāk, kur var nopelnīt. Uzņēmumu rada nolūkā gūt peļņu, bet traucē tas, ka valdībai nav skaidru vadlīniju, nav nākotnes plāna ne nodokļu politikā, ne pa nozarēm, līdz ar to cilvēki kaut ko iesāk, tad pamet, mēģina ko citu. Bizness neveicas, atkal pamet. Tautsaim-

niecībā jāievieš skaidrība, kas būs tas, ar ko mēs startēsim ne tik vien pašmājās, bet arī starptautiskā līmenī. Tā būtu daudz vienkāršāk plānot savu uzņēmējdarbības attīstības nākotni. Uzņēmēji Latvijā varētu justies drošāki, stabilāki."

Otrreiz šāda veida uzņēmējdarbību M. Grahoļskis neuzsāktu: "Pirms četriem gadiem konkurence bija krietni mazāka un šķeldas cena bija augstāka par 30%. Tagad šķeldas cena ir kritusies, bet degvielas cena ir tāda pašā līmenī, darbaspēka izmaksas kļūst tikai lielākas, neskatoties uz to, ka mūsu saražotā produkta cena kritas un kritas. Gaišāks skats nākotnē ir tikai tālab, ka šobrīd Rīgā tiek būvētas trīs lieljaudu koģenerācijas stacijas. Tur būs vajadzīgs milzīgs šķeldas daudzums, līdz ar to ir cerība, ka šķeldai cena varētu nedaudz pakāpties un mēs vēl dzīvosim."

Vaicāts par darbaspēku, M. Grahoļskis nosaka: "Es nesaprotu šos vārdus - Latvijā ir bezdarbs! Drīzāk Latvijā nav normāla darbaspēka. Savu skādi nodara arī dīvaini valsts apgalvojumi. Tā, piemēram, kaut kādi dati, kas pauž, ka Latvijā esot cēlies labklājības līmenis. Skaidrs, ka pie manis ierodas darbinieki un prasa algas pielikumu, jo, redz, tā runā. Es skatos apkārt, bet neredzu to dzīves līmeņa uzlabojumu. Darbinieki palūkojas, arī neredz. Istenībā nekas jau nav uzlabojies. Viss, kā bijis, tā palicis. Tāda tautas tracināšana ļoti nepatīk."

Savulaik Vidzemes reģiona zemnieki šķeldu ievērojamos daudzumos no Skultes un Salacgrīvas ostām eksportēja uz Skandināvijas valstīm. Kopš pagājušā gada eksporta apjomi samazinājušies un vidzemnieki šķeldu ved uz Igauniju, kur uzceltas vairākas lielas ar šķeldu kurināmas katlumājas un koģenerācijas stacijas. Interesanti, ka mūsu ziemeļu kaimiņi par šķeldu maksā vairāk nekā skandināvi, kuri turpina ražotājiem un eksportētājiem diktēt savus nosacījumus. □

Kompensācijas izmaksasātas

MONIKA SPROĢE

Lauku atbalsta dienests (LAD) sāk izmaksāt papildus piešķirto pienu ražotājiem, kas ir atzīti kooperatīvu biedri, kuri pārstrādā pienu un ražo piena produktus vai kuriem pieder >50% pamatkapitāla daļu sabiedrībā, kas ražo piena produktus - likme 24,73 EUR/t. Par laukaugiem maksājums ir 6,91 EUR/ha.

Piena ražotājiem atbalsta likme ir 22,49 eiro par tonnu. Taču tiem pienu ražotājiem, kas ir atzīti kooperatīvu biedri, kuri pārstrādā pienu un ražo piena produktus vai kuriem pieder >50% pamatkapitāla daļu sabiedrībā, kas ražo piena produktus - likme 24,73 EUR/t. Par laukaugiem maksājums ir 6,91 EUR/ha.

LAD Ziemeļvidzemes pārvaldes vadītāja vietniece Baiba Kiršblate skaidro: "Nauda jau ir izmaksāta, bet, ņemot vērā, ka viss virzās uz elektronisko procesu, reģionālie LAD darbinieki neiesaistījās pieņemšanās procesā, pieteikumu ievadē vai apstrādē. Latvijas datu centra (LDC) sistēma automātiski

salika kritērijus atbilstoši koeficientam visiem lauksaimniekiem, kuriem kompensācija pienācās, nauda tika aizsūtīta automātiski.

Arī zemniekiem nekas nebija jādara, nekur nebija jādodas, līdz ar to uztraukums, ka kaut kas noka vēts, ir nepamatots. Saliekot LDC informāciju par lopu skaitu saimniecībā, par izslaukumu un sasaitot visu kopā ar platību maksājumu pieteikumu, saimniekam pēc kritērijiem sistēmiski aprēķināja summu un pārskaitīja uz norādīto kontu. Varētu gadīties, ka cilvēkam kontā ienāk līdzekļi, bet viņš neuzmanības dēļ pārliecināts, ka ieskaitījums veikts par platību maksājumiem. Lai nerastos pārpratumi, aicinātu pārlūkot sava konta stāvokli un pasekot līdz ieskaitītajiem līdzekļiem, lai nebūtu neskaidrību, par ko tā ieskaitīta."

Atbalsttiesīgajiem pienu ražotājiem atbalstu piešķir par laiku no 2016. gada marta līdz augustam pirmajam pircējam piegādāto piena daudzumu, kas nav mazāks par 500 kg.

ES ārkārtas pielāgošanas atbalstu piešķir pienu ražotājam, kuram

uz 2016. gada 1. septembri ganāmpulkā bija reģistrētas slaucamas govīs un kurš noteiktā laika posmā īstenoja vismaz vienu no šīm aktivitātēm: ražošanas nepalielināšanu vai samazināšanu; kvalitātes shēmu vai projektu īstenošanu, kuru mērķis ir veicināt kvalitāti un pievienoto vērtību; sadarbības (kooperācijas) projektu īstenošanu; videi vai klimatam draudzīgu ražošanas metožu piemērošanu; maza mēroga lauksaimniecību.

Savukārt šogad graudaugu sektors Latvijā saskārās ar finanšu grūtībām, ko izraisīja nelabvēlīgi audzēšanas apstākļi, graudu kvalitātes un iepirkuma cenas kritums un graudu ražošanas un pirmapstrādes izmaksu palielinājums. Lai palīdzētu graudkopjiem, tika pārnestas pārejas posma valsts atbalsta par laukaugu platībām finansējums no 2017. gada uz 2016. gadu sešu miljonu eiro apmērā. To saņems visi graudaudzētāji, balsoties uz šogad maijā iesniegtā vienotā iesnieguma datiem par deklarētajām un apstiprinātajām laukaugu platībām. □

Pārdomāts tūrisms

Lai sekmētu līdzsvaru starp dabas mantojuma saglabāšanu un ilgtspējīgu attīstību, tūrisma plūsmā ir jāorganizē pārdomāti.

No tūrisma radītajām ietekmēm dažkārt var ciest dabas objekti un pieminekļi, retas un aizsargājamas sugas, jutīgi biotopi, augsne, augi, dzīvnieki un pat vietējie iedzīvotāji. Šis bija viens no tematiem, par kuru diskutēja Vidzemes plānošanas reģiona (VPR) īstenotā projekta SWARE darba grupa. Darba grupā ir apvienojušies VPR speciālisti, pašvaldību pārstāvji, dabas un kultūras mantojuma eksperti gan no publiskā, gan no privātā sektora.

Sanāksmes ievaddaļā speciālisti prezentēja situācijas analīzes dokumentu, kurā sniegts ieskaits Vidzemes plānošanas reģiona sociālekonomiskajā, kā arī dabas un kultūras mantojuma raksturojumā. Veicot analīzi, tika atlasīti arī labās prakses piemēri par dabas un kultūras mantojuma apsaimniekošanu ūdensceļu tuvumā VPR teritorijā: Līgatnes pārceļtuve, Gaujas plostnieku svētki Strenčos un Igaunijas - Latvijas pārrobežu sadarbības programmas projekts "Riverways".

Piemēram, Gaujas pārceļtuve no saimnieciskas nepieciešamības - transporta pāri Gaujai - kļuvusi par unikālu tūrisma objektu, kuras darbību nodrošina Līgat-

nes un Pārgaujas novadu, kā arī Dabas aizsardzības pārvaldes veiksmīga sadarbība.

Bet Gaujas plostnieku svētki Strenčos, kas nākamgad notiks jau 20. reizi, ir labs piemērs, kā tiek saglabāts un popularizēts Vidzemei raksturīgais nemateriālais mantojums, pateicoties Strenču novada pašvaldības un biedrības "Gaujas plostnieki" sadarbībai.

Savukārt 2015. gadā īstenotais Igaunijas - Latvijas pārrobežu sadarbības projekts "Riverways" ir parauga cienīgs piemērs gan privāta - publiskā partnerībā, gan sasniegto rezultātu ziņā - projekta laikā tika attīrītas vairākas Vidzemes upes, pilnveidota infrastruktūra ūdensceļu tuvumā, izstrādāti jauni laivošanas maršruti, upju kartes, rokasgrāmata ūdens tūrisma pakalpojumu sniedzējiem.

Darba grupas dalībnieki secināja, ka tūrisma plūsmu var organizēt, veidojot objektos atbilstošu un kvalitatīvu infrastruktūru, kas nekaitē mantojuma aizsardzībai un ainavai. Rūpīgi veidota un uzturēta infrastruktūra vienlaikus gan attīsta tūrisma objektus, gan palīdz saglabāt nozīmīgus dabas objektus un ainavas vērtības. □

Sagatavoja
MONIKA SPROĢE